

Unitárius hiszekegy.

Azt hisszük, talán nem lesz érdekesség nélkül való magyar unitárius olvasó közönségünk előtt *H. Bodell Smith* angol papnak magaformálta unitárius hiszekegye, amint az az „Inquirer“ angol unitárius folyóirat február 14.-i számában olvasható.

Íme a cikk teljes egészében :

A mi unitárius hiveink jelentős többsége s bizonyára a más-vallású érdeklődő közönség is kétségkívül örülni fog, ha egy olyan hitvallást olvashat, amely a jelenlegi unitárius felfogást tisztán fejezi ki. Bátor leszek az alábbiakban kifejteni a mi unitárius álláspontunkat s nagyon fogok örülni, ha más unitárius hiveink tudatják velem, mennyiben értenek egyet az én hiszekegyemmel, avagy találnak-e benne egy s más változtatni valót.

Az unitarizmust az igazság után való szabad kutatás jellemzi s e kutatásban igyekszik mindig az *egység* alapján állani. Az effajta kutatás szükségképpen való eredménye az, hogy a megtalált és a hitvallásban kifejezésre juttatott igazságnak összhangban kell állnia a józanésszel és mindazon tapasztalati tényekkel, amik akár a tudományban, akár a szentírásban, akár pedig a mindennapi élet közönséges megnyilvánulásaiban föllelhetők. Minthogy pedig naponkint újabb-újabb fölfedezések gazdagítják a tudományt, a mi hiszekegyünknek sem szabad megmerevedett, változhatatlan tételekből állania, hanem igazodnia kell az újabban feltalált igazságok után.

A hit és tudomány mai állásában én az unitárius hiszekegy tételeit a következőképpen fogalmaznám meg :

Hiszek egy Istenben, aki nem más, mint egyedül való, osztatlan főhatalmasság és minden életnek forrása. Hiszem, hogy Ő az egész mindenséget átfogó ész és akarat, ki teremt és fenntart mindeneiket ; hiszem, hogy Ő atyja minden emberi léleknek, ki

gyermekait soha el nem múló, változhatatlan szeretettel szereti örökké.

Hiszek az egész emberiség egységében. Az emberek mindnyájan gyermekei az egy Istennek, kiket Ő a maga isteni természete részeseivé azért tett, hogy legyenek tökéletesek, mint az ő mennyei atyjuk tökéletes. Minden egyes ember tagja az egész emberiségnek; ezért mindnyájunk kötelessége egymás gondját fölvennünk s arra törekednünk, hogy az emberek általános testvéri egysége megvalósuljon.

Hiszek Jézus egységében, egyetlen természetében, ki született, mint más ember; fia Józsefnek és Máriának; hiszem, hogy ő valóságos ember volt a többi emberek között, hogy ő testvérünk, ki Istentől való függésében az Isten atyaságának s az egész emberiség testvériségének prófétájává lőn s az igaz életre nagy példát mutatott.

Hiszek az összes embereknek Istennel való egységében, amely emberek mindnyájan gyermekei az egy ömagától való, mindent át-fogó atyának. Ez egység pedig akkor nyilvánul meg a maga teljességében, ha minden mi emberi ügyeinkben az isteni akaratot cselekszük.

Hiszek az általános haladás egységében. Hiszem, hogy minden haladás az emberek megigazulása felé vezet, kiterjeszti az igaz testvériséget és növeli s részben megvalósítja az embereknek a tökéletes életre vezető nagy szándékát.

Hiszek a hit egységében, amennyiben egy hit sem lehet más, mint igazságosság, vagyis annak cselekvése, ami méltányos egyfelől Istennel szemben gyakorolt imádkozásunkban, másfelől az emberekkel szemben tanusított magunkviseletében; ez az az egyetlen hit, amit minden felekezet, minden nép és minden ország elfogadhat.

Hiszek a halhatatlanság egységében, mint amely halhatatlanság nem egyéb, mint egyetlen és szakadatlan folytonosság ebben és a jövő életben és amely az örökkévalóság nagy iskolájában szerzett tapasztalatokon és tanításokon keresztül végtére is az egész emberiséget a tökéletes élet nagy céljához vezeti.

Hiszek minden igazság egységében, mert az igazság, nevezék azt bármilyen néven, legyen az akár vallási, akár tudományos, politikai, ipari, társadalmi, vagy bármiféle más igazság, mind meg-egyeznek egymással abban, hogy az isteni akaratból fejez ki vala-

mit. Minthogy pedig minden dolog, mely külön-külön megegyezik egy másik dologgal, egymással is megegyezik: ezért minden igazság végeredményben egy.

Hiszek a világbéke egységében, mely a nemzetek nagy családjainak megegyezésével és együttműködésével fog létrejönni úgy, hogyha közös erővel munkáljuk az összes népek egyforma biztonságát, lévén egy nép jóléte az egész emberiség jóléte.

Hiszem, hogy Istennek országa megvalósítható e földön, ha életünk minden megnyilvánulásában és minden, mi dolgainkban közös megegyezéssel keressük először Isten igazságosságát és ezáltal a folyton növekvő emberi boldogság gyönyörűséges cselekedeteit munkáljuk szüntelen.

Ilyenformán festene körülbelül az én hiszekegyem, amely, merem állítani, majdnem mindenben megfelel a mai unitárizmus teológiai álláspontjának. Összhangban van Jézus tanításaival s az ő hirdette valódi keresztény evangéliummal; amellet észszerű és Istenről, az emberről, az élet céljáról s az ember rendeltetéséről való eszméket megfelelő módon juttatja kifejezésre.

És ez az unitárius kereszténység az a hitforma, amire az egész emberiségnek manapság legnagyobb szüksége van. Csakhogy a világ róla édeskeveset tud. Mintha mi magunk rejtenők szányszándékkal véka alá. Pedig a mi vállainkra nehezedik az a terhes feladat, hogy ismertté tegyük az egész emberiség előtt. És a mi vállainkra nehezedik a súlyos felelősség is. Volna csak nekünk egy unitárius Wesley Jánosunk, aki az ő lobogó lelkületével fel tudna rázni közönyösségünköböl, akkor, meg vagyok győződve, a legnagyobb vallási megújhodást tudnók létrehozni, amit valaha is a világ látott s mérhetetlen áldást árasztanánk az emberek millióira.

Eddig szól a cikk. Az „Inquirer“ március 8-iki számában ismét megszólal Bodell Smith, jelezvén, hogy a lefolyt pár heti időközben sok papi és világi ember nyilatkozott elismerőleg és helyeslőleg az ő hiszekegyéről. Úgy látszik, aláírásokat is gyűjt az ő hitformája érdekében s azt tervezi, hogy a jövő évi angol unitáriusok nagygyűlése elé terjeszti hivatalos jóvágyás végett.

Ha ez megtörténik, tervbe vette az ügy egyházi és társadalmi propagálását és soraiból, a józan megfontolás mellett, annyi ideális lelkesedés hangzik ki, hogy hajlandók vagyunk hinni: Bodell Smithben megtaláltuk az új, unitárius Wesley Jánosunkat.

Adj a Isten, hogy úgy legyen!

Márkos Albert.

Egyháztörténelmi adatok.¹

1919 januárjában a budapesti unitárius egyházközség irodájában azt a hirt kaptuk, hogy a népkormány a vallásügyi minisztériumot meg fogja szüntetni s az egyházi anyakönyvektől kezdve, minden egyházi és vallási vonatkozású felszerelést: kegyzszereket stb. el fog kobozni, vagy ki fog venni az egyházak kezéből. Az egyházak vezetői a hír vétele után küldöttséget szerveztünk és kihallgatást kértünk a kultuszminisztertől. *Garami* főnépbiztos fogadta a 40—50 férfi- és nőtagból álló küldöttséget. A küldöttség férfi és női vezetői határozott hangon figyelmeztették a közoktatás vezetőjét, hogy igen veszedelmes talajra lépett, mert sem az egyházakat, sem a diplomákat egy tollvonással megszüntetni nem lehet. A teljhatalmú miniszter roppant hidegvérrel és teljesen mozdulatlanul hallgatta végig az elkeseredett beszédeket s a végén két szóban kijelentette: nem fogok tágitani szilárd elhatározásomtól.

Legrövidebb idő alatt megkezdődött a kiszállítás, összeírás és az elszállítás. Szerencsére becsületes keresztény férfiak is voltak a bizottságokban, akik minden tisztességgel jártak el. De a vége mégis az volt, hogy még a könyvtárunk egyrészét, a vallás irodalmához tartozó könyveket is szekérre rakták és elszállították.

Ezután olyan események következtek, amilyeneket csak a fékevesztett beháború szokott termelni. Minden elveszítette értékét, ami régi. Hogy az egyház után a család következett, hogy az egyházi szentségek után a családi szentségekre, a családra s a gyermekekre került sor, ma már nem feltűnő, de elgondolni is szörnyű, hogy a kis gyermeket leveszik az anya kebléről, az iskolás leánygyermekket felvilágosítják a nőiség titkairól, mert az új világ előtt semminek sincs értéke, ami régi.

Az egyházi emberekre s általában a burgeoisokra (burzsujok) nehéz napok következtek. Nekem is, aki a fővárosba voltam szo-

¹ Levéltári kutatások a budapesti kommunizmus idején.